

CD KLASSIEK

Klank van cello
Ludwig van Beethoven

Beethovens werk wordt steevast ingedeeld in de stijperiodes 'vroeg', 'midden' en 'laat'. Tot zijn vroege periode worden alle werken gerekend die hij in Bonn en de eerste werken die hij in Wenen componeerde. Het eerste deel van de middenperiode wordt vaak bestempeld als de 'heroïsche fase', naar de titel van zijn derde symfonie. De scheidslijn tussen 'midden' en 'laat' is dan weer minder eenduidig, maar niet later dan 1813 en de periode van depressie die de kunstenaar nadien doormaakte. Na 1824 trok Beethoven zich als gevolg van zijn doofheid volledig terug uit het publieke leven.

Beethoven was de eerste componist die aandacht besteedde aan sonates voor cello in combinatie met piano. De eerste twee dateren uit 1796, toen de 26-jarige Beethoven in Berlijn vertoefde en er de Pruisische koning Frederik Willem II had leren kennen, zelf een begaafd cellist. Beethoven gaf de cello echter geen hoofdrol in zijn sonates. Bij de première aan het hof van de koning speelde hij zelf piano en de Franse cellist Jean-Pierre Du-

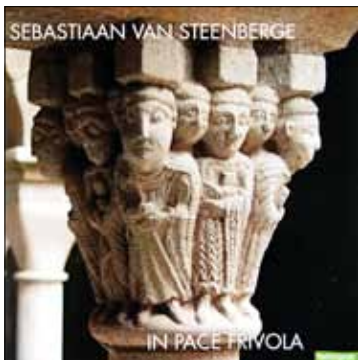
port cello. Waarom zou hij zichzelf en zijn talent in de schaduw laten opereren?

De derde cellosonate dateert uit 1808, de nummers 4 en 5 (ook gekend als opus 102) uit 1815. Ze werden gepubliceerd in 1817. Op dat ogenblik was de componist al getroffen door doofheid, de derde 'tragische' periode in Beethovens bestaan. In dit stuk ontvouwt zich het volmaakte meesterschap van de componist, wat hem als het ware onsterfelijk maakt. De laatste sonate bevat volgens kenners de beste bladzijden die ooit voor cello en piano werden geschreven. Ze eindigt met een fuga, wat ons meteen aan Bach doet denken. Het is het eerste voorbeeld van het gebruik van het klassieke contrapunt in Beethovens oeuvre.

Cellist Steven Isserlis reisde met Beethovens cellosonates de wereld rond. Op deze opname gebruikt Robert Levin een pianoforte, een instrument uit Beethovens tijd. De componist was de erfgenaam van de rijke en rijpe muzikale taal van Mozart en Haydn. Op de opname staan ook enkele variaties van zijn hand op thema's uit Mozarts opera *Die Zauberflöte*. Blijkbaar was Beethoven niet de enige. (EDS)

Ludwig van Beethoven, *Cello Sonatas*, door Steven Isserlis (cello) & Robert Levin (fortepiano), Hyperion, CDA 67981/2 (2cd's), 35,50 euro.

CD RELIGIEUS

Frivole vrede
S. Van Steenberghe

Ter gelegenheid van zijn vijfde verjaardag in het najaar van 2012 vroeg het blad *De Kovel*. *Monastiek tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland* Sebastiaan van Steenberghe, kapelmeester van de kathedraal van Antwerpen, een poëtisch libretto van muziek te voorzien. Het resultaat is een gevarieerde koorcompositie.

In pace frivola berust op werk van vijf dichters die zich spiegelen aan de spirituele beleving in abdijen vroeger en nu. De muziekpartituur werd toevertrouwd aan het dertigkoppige vocaal ensemble Musa Horti uit Heverlee.

Inhoudelijk vormt het complexe werk een aparte benadering van het gebedsleven: het verankert de geloofsbeleving in de eenheid mens-God evenals in de vrede (*pax*) die Christus verleent. Het koorwerk kende na de première zo veel succes, dat er bijkomende concerten werden georganiseerd en ook werd beslist het werk integraal op cd uit te brengen.

De opname gebeurde bij het label Montefagorum Productions, dat in 2010 door Kurt Bikembergers werd opgericht met de uitdrukkelijke bedoeling kwalitatief hoogstaande muziek van eigen bodem op te nemen en te promoten. (EDS)

Sebastiaan Van Steenberghe, *In pace frivola*, door het vocaal ensemble Musa Horti onder leiding van Peter Dejans. De cd kost 19,50 euro en is te koop in abdiwinkels, liturgische centra en de betere muziekhandel.

BOEK SPIRITUALITEIT

Eigenzinnig dichter
Marc van Dijk

Huub Oosterhuis, tachtig Hintussen, is een levend, maar controversieel monument van de kerkvernieuwing sinds het Tweede Vaticaans Concilie. Haast in zijn eentje tekende hij voor de vernieuwing van de liturgische taal in het Nederlands. Tegelijk ging deze gewezen jezuïet na zijn huwelijk met zijn 'ek-

klesia' een eigen weg, los van het katholieke instituut. *De paus van Amsterdam* is de vlotte en niet-geautoriseerde biografie van de man, ook al zijn alle interview-citaten wel geautoriseerd. Ook Oosterhuis' kinderen Tjeerd en Trijntje komen aan het woord, net als oud-collega's zoals de inmiddels overleden pater Jan van Kilsdonk en Ton van der Stap.

De titel drukt meteen iets uit over Oosterhuis' karakter. Zijn zus zegt: „Huub verdraagt niet zo gemakkelijk iemand naast zich. Het is niet zo'n meegaand heerschap. Je hebt verschillende soorten leiders, maar hij is op zijn eigen, goedwillende manier behoorlijk heerszuchtig.”

De auteur wijdt ook uit over Oosterhuis' privéleven. Dat kon ook niet anders, want diens relatie en huwelijk (eigenlijk de breuk met het celibaat) zijn het grote kantelmomenten. Zijn eerste huwelijk met de veel jongere Josefen bleef niet lang overeind. Oosterhuis' kinderen praten er

eerlijk over. De missie die Oosterhuis zichzelf had opgelegd, bleek steeds sterker.

Komen ook aan bod: zijn relatie met het Nederlandse koningshuis (Oosterhuis preekte bij de begrafenis van prins Claus) en zijn zakelijke instinct om steeds opnieuw geld te vinden voor allerlei projecten. De vraag is of sommige verhalen, bijvoorbeeld de beschrijving hoe de jezuïetengeneraal Arrupe Oosterhuis uit de orde zet, waarachtig zijn of passen in een sjabloon van zelfverantwoording. (EDS)

Marc van Dijk, *De paus van Amsterdam. Biografie van Huub Oosterhuis*, Atlas Contact, Amsterdam, 2014, 24,95 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Langzame ontwikkeling
Maarten van Rossem

Maarten van Rossem is een Nederlandse hoogleraar geschiedenis die bij onze noorderburen uitgroeide tot een publieke figuur die in volle theaters

lezings geeft en zelfs een eigen glossy heeft. In hapklare boekjes legt hij vanuit zijn achtergrond als historicus lastige vraagstukken glashelder uit.

In *Waarom de stoommachine geen Chinese uitvinding is* onderzoekt Van Rossem de basis van de welvaart in het Westen. De sleutel daartoe blijkt een aantal technologische ontwikkelingen in de achttiende eeuw, met name de stoommachine en de trein. Zijn stelling is dat de Industriële Revolutie niet ergens anders plaats had kunnen vinden dan in Engeland. De aanwezigheid van steenkoolmijnen was van wezenlijk belang en daarin was het Verenigd Koninkrijk uniek.

Volgens Van Rossem zou je de Engelse mijnindustrie kunnen zien als een plek waar nieuwe dingen werden geboren. De eer-

ste stoomlocomotief werd ontwikkeld om de steenkool doeltreffend te transporteren.

Van Rossem stelt dat we de Industriële Revolutie te danken hebben aan het gebruik van fossiele brandstoffen, in plaats van andersom. In het boek beschrijft hij hoe de verbeteringen en aanpassingen van de stoommachine zich voltrokken in een langzaam proces. (EDS)

Maarten van Rossem, *Waarom de stoommachine geen Chinese uitvinding is*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2013, 112 blz., 12,95 euro.

BOEK WAARGEBEURD

Na de zondvloed
Sonali Deraniyagala

In december 2004 reist academica Sonali Deraniyagala voor de feestdagen met haar Britse echtgenoot Stephen Lissenburgh en hun jonge zonen Vik en Malli naar haar geboorteland Sri Lanka. Ze verblijft eerst in Colombo en reist vervolgens samen met haar ouders door naar Yala National Park, hun favoriete verblijfplaats aan de kust.

Op de ochtend van 26 december staat Deraniyagala aan de deur van haar hotelkamer te praten met een vriendin, wanneer ze opmerken dat de zee wel erg onstuimig is, de golven erg hoog.

Luttele minuten later moeten ze op de vlucht voor een kolken-de, bruine muur van water. Tijd om ook de grootouders te waarschuwen, is er niet. Een jeep pikt Deraniyagala en haar gezin op. Maar even later slaat die om en blijft de vrouw alleen achter.

Vloedgolf opent met de beschrijving van die fatale dag en van de maanden die erop volgden, waarin Deraniyagala amper haar bed verliet, liters sterke drank dronk om vooral maar niets te voelen en voortdurend twijfelde of ze geen einde aan haar leven moest maken. Al snel evolueert het boek echter naar een prachtige, ontroerende liefdesverklaring aan de mensen die Deraniyagala verloor.

De vrouw twijfelt eerst nog of ze de herinneringen wel mag toelaten: „Dus dat ben ik nu, iemand die rondhangt aan de rand van het leven dat we leidden.” Vervolgens lijkt ze echter een kwetsbaar evenwicht te vinden tussen haar nieuwe leven, waarin ze in de Verenigde Staten woont en opnieuw aan de universiteit werkt, en haar oude leven, waar zo veel haar aan kan herinneren. Als 's ochtends plotseling de thee op is, brengt ze het niet op om snel naar de buurtwinkel te hol-

len, want dat zou haar man normaal hebben gedaan. Wanneer ze een blauwe vinvis ziet, wil ze zichzelf verbieden om ervan te genieten, want zonder dierenliefhebber Vik zal dat nooit meer hetzelfde zijn. „Zonder Vik verdraag ik geen walvissen.”

Deraniyagala schreeuwt niet om aandacht voor zichzelf. In haar boek leer je uiteindelijk vooral haar dierbaren kennen. Stephen die, ongebruikelijk voor een Brit, het hele land rondrijdt om ingrediënten te zoeken voor zijn gerechten, Vik met zijn vogels en Malli in zijn verkleedkleren – op de bladzijden van *Vloedgolf* leven ze, net zoals ze dat voor Sonali Deraniyagala altijd zullen doen. (JVH)

Sonali Deraniyagala, *Vloedgolf*, Nieuw Amsterdam Uitgevers, Amsterdam, 2013, 222 blz., 19,95 euro.